

מעין הילד ליד המבוגר...
אורי אורלב

שאלת "הזכות לכתיבה אודות השואה" נדונה בעבר ונדונה בהווה. כמספר הדנים מספר הדעות; יש האורסים כי אין לכתוב על השואה היות והכתיבה מהותה אמנות ואין לְקַשֵּׁר את האמנות עם זוויות השואה. יש האורסים כי הביטוי הנאות לשואה הוא השתיקה. ויש האורסים כי שורדי השואה הם בעלי הזכות להתבטא בנושא. אורי אורלב, שרד שואה, כותב אודות השואה. בסיפוריו ניתן לאתר רבדים אוטוביוגרפיים, אחד, ורבדים מהדיים מאידך.

אורי אורלב, ילדי פולין (1931) כותב ומספר אודות חוויות שחווה, באופן אישי, בתקופת השואה ולצדדים משלה יסודות מהדיים בסיפוריו. מחנות ההשמדה והמתרחש בהם "תלויים ברקע" אין אלכור ברור, אורלב מודע לידע של הקורא ומסתמך עליו; כוונתו להראות את האדם שבהתרחשות ולא תיעוד כרוניקת תעשיית המוות. אורלב מתרחק מיצירת "פורנוגרפיה" של השואה, בכך הוא מקרב את בני הנוצר בעדינות ובחמלה אל הנושא ומהותו. כך גם יכול הקורא לחוש אמפתיה עם הדמויות ולהסיק מסקנות אודות המצבים שמלמן אורלב בסיפוריו ובטווח הארוך מסקנות אודות האדם, אופיו, משמעותו וחיוו.

בסיפוריו משלב אורלב יסודות המלמנים אמפתיה מצד הקורא כלפי הדמויות אודותיהן הוא קורא. את האמפתיה יוצר אורלב באמצעות סיפור החיים בתקופת השואה (בכך הוא מביא לידי ביטוי את משמעות המוות...) בסיפוריו אורלב מלמן לקוראים מפש עם חיי ילד בן-טילט. בימים טרם מלחמה הוא מתאר את האינטראקציה שלו עם הילדים האחרים בשכנות, הפצילות והמטלות שלו כיילד תוק מחאה על כך שחיו משמחים והלואי ויקרה משהו שיהפוך אותם לחיים מצניינים.

מעין הילד ליד המבוגר...
אורי אורלב

הסיפורים שגזר אורלב יסודות הומניסטיים.

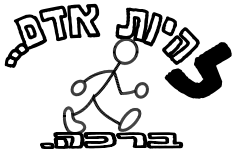
תפיסת עולמו, כפי שהיא לידי היטוי בספריו, הינה תפיסת עולם
הומניסטית.

אורלב מציג על עצמו שאינו מסוגל לשנוא. לתפישתו יש אנשים טובים
ויש אנשים רעים בכל העמים ובכל המצבים... ויש גם אנשים רעים ויש
בהם טוב...

ה"אי הרחוק הציפורים" ממחיש זאת ברמיזה שגם הדרמנים אינם עשויים
מקשה אחת תוק ביקורת על ברוך שאינו מהחין בכך. "היתה באה
מכונית עם חייף דרמני ושני סבלים של בית-החרושת והיו מצמיסים את
החבילות. כשהיה בא הדרמני הצהוב, הוא היה מכבד את ברוך בסיגריה.
אבל ברוך לא כיבד אותו בתה. כשהיה בא הדרמני ה"ג'נ' הוא היה
צועק עליו ומכריח אותו לסחוב ביחד עם הסבלים."

לצרכיות של אורלב בסיס איתן בחינוכו. הוריו טיפחו את האידיאולוגיה
ואת הערכים. הוא ניזכר בוויכוחים האידיאולוגיים אליהם נחשף בבית.
אמו היתה הומניסטית בעצת תובנות ציוניות והיא אגרה העולם.
"אבא אמר שכולנו בני-אדם, לא חשוב מה צבע העור, אינה אף דגל על
הפרצוף או האינה שם מכנים את האלופים". ואמו השיבה "לא חשוב מי
אתה נולד, סיני או כושי או אינדיאני. אבל כשאתה כבר נולד אתה לא
יכול להתכחש לפורשים שלך." אישת האב - הטמעה ואישה האם --
התאמה הכוללת את המחיר...

אורלב, כאמור, רומז על כוונותיו ובכך שגם מבטחו בקורא שיקלוט את
הרמזים ה"שתולים" בסיפור בין ובתוך המילים.
דדואמא, בספר "האי הרחוק הציפורים". בשם הספר טמנים רמזים
מהותיים להבנת הספר (כרמזים מטרימים ובדיעבד):
אי רחוב ציפורים.

מעין הילד ליד המבוגר...
אורי אורלב

"אי"

1. אי-שפיות - המציאות בה חי אלכס היא בלתי נורמלית לאדם ככלל ולידך בפרט. הסיפור מתאר את אי-השפיות בה חי ושורד אלכס כאדם, כיף וכיהודי. אורלב אינו מצפה מהקורא להבין את אי-השפיות בה מתפקד אלכס אלא להכירה.
2. אי - צורת נוף גיאוגרפית. יבשה המאפשרת חיים בלב תנאים בלתי אפשריים לחיים עבור האדם. אדם אינו מסוגל לחיות ביטח בלתי חיות ביטח כקדם אינו מסוגל לחיות ביטח השנאה, המוות והאכזריות שמסביב לאי המטאפורי.
3. אי יכולת... - המחבוא של אלכס מאפשר לו לשרוד היות ואי-אפשר לראותו. אי יכולת להבין את המצב בו חי ואותו שרד אלכס. אי יכולת לתקשר עם אנשים אחרים.
4. אי-אפשר - אלכס נאלץ לחיות על-פי מערכת כללים שאפשרו לו לשרוד: אי-אפשר ללכת עם אבא... אי-אפשר לתקשר עם אנשים אחרים. אי-אפשר לאפשר לאישה לראות את המחבוא. אי-אפשר להתאבל על חייו ועל הקרובים לו כל עוד הוא עסוק בהישרדות.

"רחוב"

רומל על שיטרה, על סדר אורבני (ציר מסודרת על-פי רחובות), על קצב ותנועה.
אלכס נאלץ רק לצפות ברחוב, להציץ אליו ולהתאנה אליו.

מעין הילד ליד המבוגר...
אורי אורלב

"ציפורים"

מטאפורה שחוקה לחופש.

כמוכן שסיפור אלכס סובל מהפקעת החירויות וניתן לראות את רקמת החלום והציפוייה לקבלת החירויות הטבעיות בחלום.
יחד עם זאת ה"איי" שלו הוא מנסה לשמר את החירויות עד כמה שיכל.

אם נחבר את האי ואת הציפורים תוך התייחסות לרבידים האלוים והסמיויים נלמד את מהות הסיפור, את מהות חוויית הסופר.
לספר שתי כריכות

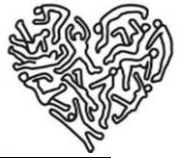

המחלקות את הנאמר הכריכה/ות ומוסיפה/ות את שניו היישה והיחס
לנושא ולקוראים;

1. חל שניו התפישת ספרות השואה, מסיפור לתיאור.
2. קיים רצון להעניק לספר מעמד של סיפור אותנטי, קרוב לתיאור.
3. תפישת עולמו ההומניסטי של היוצר באה לידי ביטוי בכריכת ההוצאה המאוחרת (הציילוס) - האדם - היילד במרכז ההוויה.
4. הקורא מולמן להכיר את עולמו של היוצר ואת ערכיו. (בניאוד לתחושת המציאות בכריכה בהוצאה המוקדמת [הציור]).
5. הציילוס יוצר לסיפור היילדים מימד מוארך. באווירה שרווחת כיום בה היילדים מקבלים את הלאיטימצייה להיות ילדים-מבוגרים (לראייה, סדרות טלוויזיה, ביאוד וכו') הציור עלול להיותפס כחתיילד ולכן הכריכה המוצלחת בעלת מימד של "ריאליטי".

		<p>קריטריונים להשוואה</p>
<p>כותר הספר מודפס באותיות מארכות היוצרות, אסוציאטיבית, תחושה של בתי לבוהים בהם הסתתר הילד (רמז בדיוצבד). האותיות מודפסות בצבע אדום כשלי אלהרה.</p>	<p>כותר הספר מודפס בהירות, בלבן על הרקע הכהה ובכך נוצרת התחושה של אי בהירות מנקודת מבט הדמות המצוירת. הלבן, בהירות והטוהר שייכים לדמות ולא לרקע האופפת אותו.</p>	<p>כותר הספר והדפסתו</p>
<p>הציור של ילד אמיתי" מצניק תחושה שהסיפור, כמו הילד המצולם, אמיתי, אותנטי.</p>	<p>הציור בעל המרקם הישן נותן תחושה של אותנטיות.</p>	<p>הרצון לאותנטיות</p>
<p>הרקע בהיר, מרקמו מוכתם יוצר תחושה אותנטית, ישנה, כתמונה הזקוחה מ"ש" מ"פצע". דמות הילד מוצללת, ביטוי לחוסר הודאות ולקשיים של הילד</p>	<p>הרקע הכהה מבליט את התמונה. ביטוי לאפלה הסמלית האופפת את הילד מחד ושמירה על אנושיות, טוהר הילד בתוך ה"אי" מאידך. ה"משחק" בחוץ אפלי,</p>	<p>הבלטת דמות ורקע.</p>

<p>לשרוד בצולט צויין. הרקע הבהיר מאליט את הצילום הכהה.</p>	<p>לא ברור, לצומת צולט המשחק שיצר הילד לצצמו בצצמו.</p>	
<p>שט היוצר מודפס מצל התמונה יוצר תחושה שהסיפור הוא סיפורו של היוצר אך מאחר ובין שט היוצר ושט היצירה מפרידה תמונה יש תחושה של ריחוק מה שיכולה לבטא מרחק של זמן, מוט צל של היוצר צל חוויותו/יצירתו. צבא האופן בו מודפס שט היוצר - שחור יוצר תחושה של כבדות, רצינות. שילוב הצבאים בו מודפסים שט היוצר ויצירתו - שחור+אדום=צבאי סכנה.</p>	<p>שט היוצר מודפס מצל וקרוב לכותר יוצר תחושה שהסיפור הוא סיפור היוצר. הקירבה בין שט היצירה ושט היוצר יוצר בעין ובתחושה שייכות. חילוק לתחושה זו נוצר שט של השימוש בצבא הלהא באופן בו מודפס היוצר והיצירה.</p>	<p>הצאת היוצר</p>
<p>הגיבור מציג את עצמו ואת שלט בפני הקורא. החשיפה מרצון.</p>	<p>הקורא מציץ אל צולמו של הגיבור. הילד חושף. החשיפה מכורח.</p>	<p>"פניית" הילד אל הקורא.</p>

מעין הילד ליד המבוגר...
אורי אורלב

אורלב מדיר את חייו ואת ספריו ככתיב שלומי; לדבריו הוא "כאינו חי בתוך אינה סיפור." הסיפורים מחליף המספר "תפקידי" ונקודות מבט, לציתים הוא פוצל בסיפור ולציתים הוא מתבונן במתרחש. מקור הדואליות החיים בשני צולמות: צולמ המבוארים, כפי שהוא חווה אותו היום... וצולמ הידיים, כפי שהוא חווה אותו, היה חלק ממנו ומביא אותו לידי ביטוי בסיפוריו. אורלב חייב לשלב בין שניהם.

רמז לקול המבואר החוויית הידי מופץ בניסיון של אלכס (ב"אי הרחוב הציפורים") למצוא הסברים להתנהגותם של הנאצים כלפי היהודים. שכן כהומניסט שהתחנך באופן הומניסטי התקשה למצוא הסבר הינוני לכך. "איק קרה שאז הט היו בני אדם? לאבא לא היה שום הסבר. אולי משום כך האנשים לא רצו להאמין בהתחלה שהם הורגים את היהודים ובאמת שלחים אותם לעבודה." אלכס התמודד עם הסוגיה כשפי שק. צטניק - "פאנטה אחרת".

כתיבתו מהווה מצין "כתיבתרפיה" המאפשרת לאורלב להתמודד. אורלב הציג על עצמו שאינו מסוגל לחיות ולהביע את חוויות השואה מנקודת מבט מבוארת הכוללת את התובנות אליהן הגיע במשך השנים לכן הוא מוצא מקלט בסיפורי הידיים, בסיפורי הידיים הוא חווה את השואה באמצעים ידניים איתם הוא מסוגל להתמודד. הוא אינו מוותר על המסרים הוילואליים והערכיים אך מצטיק אותם אל סיפורי הרפתקאות לידיים. כיף - ההשרדות התאפשרה בזכות הגדהותו עם ליבורי ספרי הרפתקאות ועם התנהגותם. כמבואר - סיפור חוויותיו כסיפורי הרפתקאות מהם הושפע כיף מהווה פורקן, קתרזיס בדרכו בה הוא מסוגל "לעבד" את חוויותיו ולהמשיך ולחיות חיים נורמליים.

מעין הילד ליד המבוגר...
אורי אורלב

כתיבתו מלמנת לפני הדור השני, השלישי, הרביעי... הכרות עם האישי
שמתוך הסגף האנושי הפסעו הנאצים וצולציהם כנאד האנושות. הכרות עם
האדם מאחורי המסכה.
600000 אנשים הם 600000 סיפורים...

מעין הילד ליד המבוגר...
אורי אורלב

מקורות ביבליוגרפיים:
 בדרכי הספרות ילדים, מנחם ראב.
 האי ברחוב הציפורים, אורי אורלב.
 ההומור כאמצעי להצלחה עצמית, ברכה אולדברג.
 הורה מתקבל על הדעת, בטלפון.
 הצחוק מרשט בדוק!, אורנה יצחק בירבק.
 הרצה לאות המודפסת - ספרים וסיפוריות בטטאות היהודיים באירופה
 הכבושה על-ידי הנאצים, דוד שביט.
 השואה כהרפתקת ילדים, הסופר אורי אורלב: "עם המוות אי אפשר
 להגדהות".
 ומאז חדלו להיות ילדים, מנחם ראב.
 חיילי צופרת, אורי אורלב.
 חייט בצל איום ההשמדה - 40 שנה אחרי השואה, פרופ' קליין.
 כאילו אני חי בתוך אינה סיפור, מתוך רוח אחרת, הוצאת מרכז המורים
 במכללה האקדמית תל-חי.
 לעצת בכאב, מכוונת אש, תמורות בספרות ילדים, אדיר כהן
 לכבוש מחדש את טריטוריות השתיקה, הספר - ליכרון סמוי, ליכרון אלוי,
 בעריכת יואל רפא, משרד הבטחון.
 לקסיקון אופק לספרות ילדים, הוצאת למורה ביתן.
 מילים על פי תהום - שירהתרפיה הלכה למעשה, חלק א, אדיר כהן.

מפגש עם הסופר אורי אורלב, יום ציון "אין פרפרים פה", מכללת
 לוינסקי לחינוך.
 מילים על פי תהום - שירהתרפיה הלכה למעשה, חלק א, אדיר כהן.
 משחק החול, בית לוחמי הטטאות למורשת השואה והמרד ע"ש יצחק
 קצנלסון.
 נושא השואה בסיפורי אורי אורלב מציאות ומבדה, דינה שטרן, מתוך ציון
 ומחקר.
 סבתא סורגת, אורי אורלב.
 ציבוד דידקטי ליצירות של אורי אורלב, ליוה פלדמן, ציונים בספרות
 ילדים 4.
 על ספרי ילדים ונוצר בשואה, צילה רון.
 שיצור מספר 11, השתלמות "בכבות הליכרון, נדלק הדמיון - השואה
 בראי הספרות, השירה והמחזאות בארץ".
 תכנית הלימודים - (ל)היות אדם - ברכה אולדברג.